

7 + 1 mapes sobre el despoblament a les Comarques Valencianes

TITULARS

- **El litoral del País Valencià i la totalitat de la província d'Alacant creixen demogràficament.**
- **L'interior de les províncies de Castelló i de València decreixen demogràficament.**
- **Les comarques de la Vall de Cofrents-Aiora, els Serrans, el Racó d'Ademús, l'Alt Millars, l'Alt Maestrat i els Ports estan catalogades com a territoris amb Risc Extrem de Despoblament.**
- **I la Plana d'Utiel-Requena i la Canal de Navarrés es troben en Risc Alt de Despoblament.**
- **Els territoris de la Marina Alta i la Marina Baixa i el Baix Segura mostren un índex de dependència i d'envelliment superiors a la resta de la província d'Alacant.**

Índex

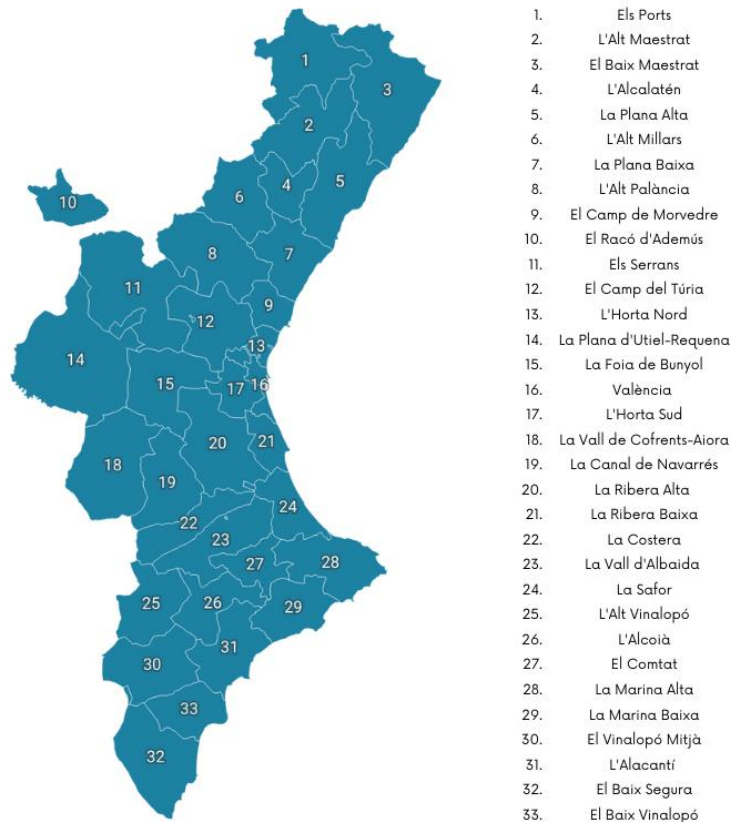
Introducció.....	3
Mapa 1. Distribució de les Comarques del País Valencià.....	4
Mapa 2. Densitat de Població segons les Comarques Valencianes.....	5
Mapa 3. Creixement demogràfic segons les Comarques Valencianes	6
Mapa 4. Taxa de Creixement Vegetatiu segons les Comarques Valencianes.....	7
Mapa 5. Taxa Migratòria segons les Comarques Valencianes.....	8
Mapa 6. Índex de Dependència segons les Comarques Valencianes	9
Mapa 7. Índex d'Envelliment segons les Comarques Valencianes.....	10
Mapa 8. Risc de Despoblament segons les Comarques Valencianes.....	11
Mapa 9. Variació Anual de la Població segons les Comarques Valencianes.....	12
Conclusions	13
Metodologia.....	14

Introducció

En aquest informe s'analitzaran sis indicadors distints a nivell comarcal relacionats amb la problemàtica del despoblament. A més a més de la variació anual de la població i la conjunció dels sis indicadors en un indicador síntesi sobre el possible risc al despoblament d'un territori. Els sis indicadors en qüestió són la Densitat de Població; el Creixement de la Població; el Creixement Vegetatiu de la Població; la Taxa Migratòria; l'Índex d'Envel·liment i l'Índex de Dependència.

Aquesta decisió metodològica d'agafar aquests indicadors està basada en la Resolució de 21 de juliol de 2022, de la Presidència de la Generalitat, d'assignació de la línia específica del Fons de Cooperació Municipal per a la Lluita contra el Despoblament. Aquest fons utilitza els sis indicadors per tal de valorar quins municipis estan en despoblament i quins no. Per tant s'ha considerat que podia ser rellevant aplicar aquesta metodologia a la distribució territorial. Si bé és cert que d'aquesta forma hi ha municipis en despoblament que poden ser invisibilitzats al compartir comarca amb altres municipis de millor salut demogràfica, es considera que per a mostrar de forma visual i gràfica la distribució valenciana és útil. Serveix per fer-se una idea general de la situació demogràfica de les comarques i observar com es distribueix la població en el País Valencià.

Mapa 1. Distribució de les Comarques del País Valencià

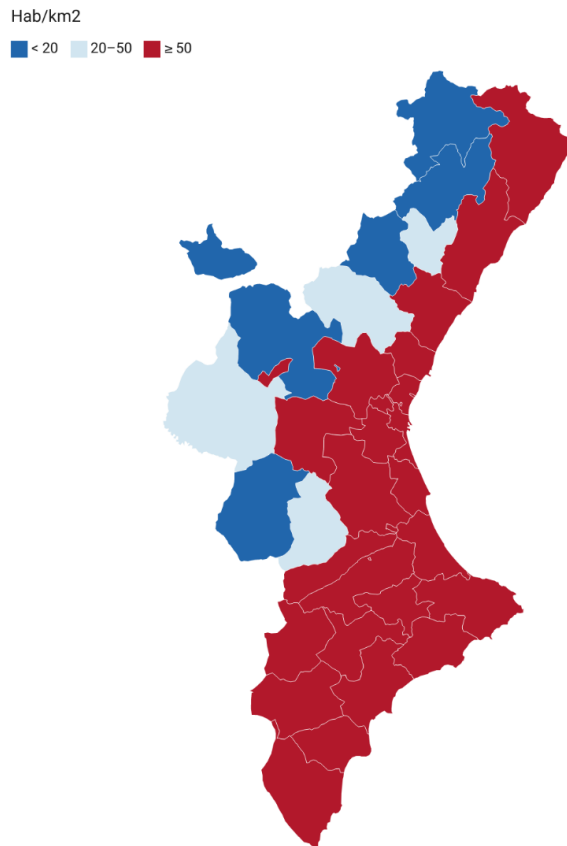

Font: Institut Cartogràfic Valencià. Elaboració Social-Lab.

Aquest primer mapa s'exposa per poder observar geogràficament quina és cada una de les comarques del País Valencià. Està actualitzat a l'any 2023 i compta amb la desaparició de l'Horta Oest i la unió dels pobles que conformaven aquesta a l'Horta Sud així com Paterna a l'Horta Nord. Aquesta modificació es va realitzar a partir de la llei de pressupostos de 2023 i va ser aplicada pels diferents instituts estadístics i cartogràfics.

Mapa 2. Densitat de Població segons les Comarques Valencianes

Any 2022

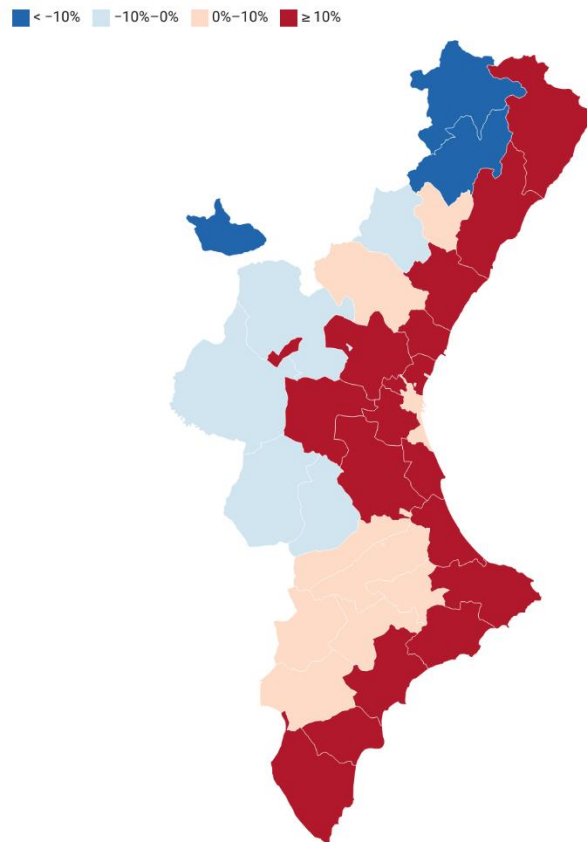

Mapa: Social-Lab • Fuente: PEGV • Creado con Datawrapper

En l'indicador de Densitat de població s'observa com la major part de les comarques valencianes superen els cinquanta habitants per quilòmetre quadrat establert. A excepció de les comarques de l'interior de la província de Castelló i de València. Les comarques amb una densitat de població inferior a cinquanta habitants per quilòmetre quadrat, però superior a vint habitants per quilòmetre quadrat serien La Canal de Navarrés, La Plana d'Utiel-Requena, l'Alt Palància i l'Alcalatén. Mentre que aquelles comarques que es situen en una densitat de població inferior a vint habitants per quilòmetre quadrat serien la Vall de Cofrents-Aiora, els Serrans, el Racó d'Ademús, l'Alt Millars, l'Alt Maestrat i els Ports. Observant així com la costa està densament poblada al igual que l'interior de la província d'Alacant. Al mateix temps que l'interior de la província de València i Castelló tenen densitats de població molt baixes.

Mapa 3. Creixement demogràfic segons les Comarques Valencianes

Any 2022

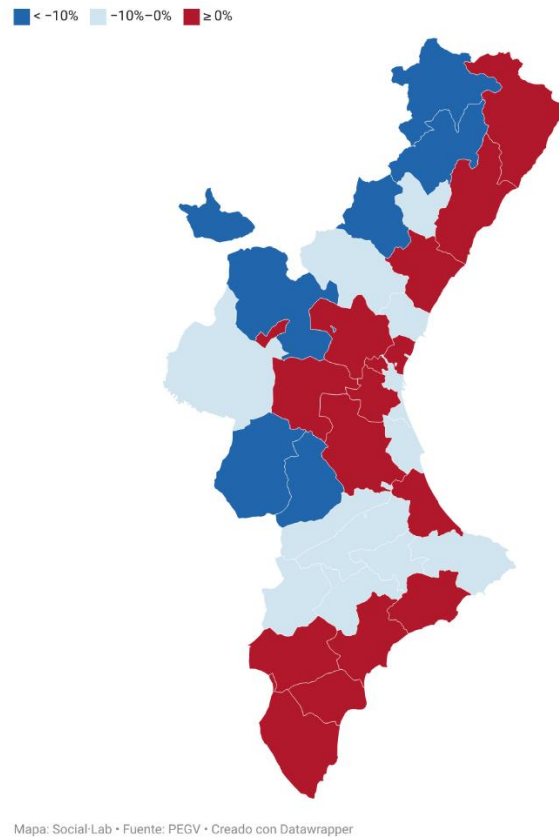

Mapa: Social-Lab · Fuente: PEGV · Creado con Datawrapper

En aquest segon mapa es mostra el creixement demogràfic de les comarques valencianes. I seguint la mateixa tendència s'indica com hi ha una costa que té un creixement demogràfic superior al 10% on tan sols s'exceptua la Ciutat de València que creix, però amb valors inferiors al 10%. Situació que també es dona en tot l'interior de la província d'Alacant que no té costa, en les comarques de la província de València de la Vall d'Albaida i la Costera i en les comarques de la província de Castelló de l'Alcalatén i l'Alt Palància. Al mateix temps decreix la població en valors inferiors al -10% en les comarques interiors de la província de València i en la comarca de l'Alt Millars. I hi ha una baixada de població superior al -10% en les comarques del Racó d'Ademús, els Ports i l'Alt Maestrat. Mostrant de forma reiterada com en tota la costa hi ha un gran dinamisme demogràfic, però en l'interior de les províncies la situació canvia cap a un decreixement de la població, exceptuant el sud de la província de València.

Mapa 4. Taxa de Creixement Vegetatiu segons les Comarques Valencianes

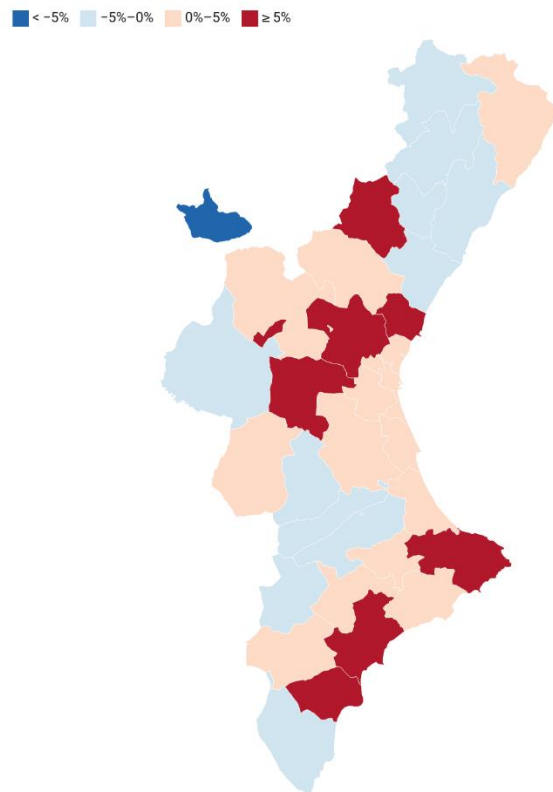
Any 2022

Respecte a la taxa de creixement vegetatiu, es mostra com aquesta és majoritàriament negativa al territori amb excepcions on creix com la costa i el sud de la província d'Alacant, la Safor, la Ribera alta, la Foia de Bunyol, el Camp de Túria, l'Horta Sud i l'Horta Nord. A més a més de les comarques castellonines del Baix Maestrat, la Plana Alta i la Plana Baixa. Després hi ha un grup de comarques on el decreixement vegetatiu es produeix pero no s'apleguen a valors inferiors al -10%, i aquestes comarques solen ser interior malgrat que també hi ha de costa com la Marina alta o el Camp de Morvedre. I per últim, el grup de comarques on la taxa de creixement vegetatiu és inferior al -10%, serien la Canal de Navarrés, la Vall de Cofrents-Aiora, els Serrans, el Racó d'Ademús, l'Alt Millars, l'Alt Maestrat i els Ports.

Mapa 5. Taxa Migratòria segons les Comarques Valencianes

Any 2022

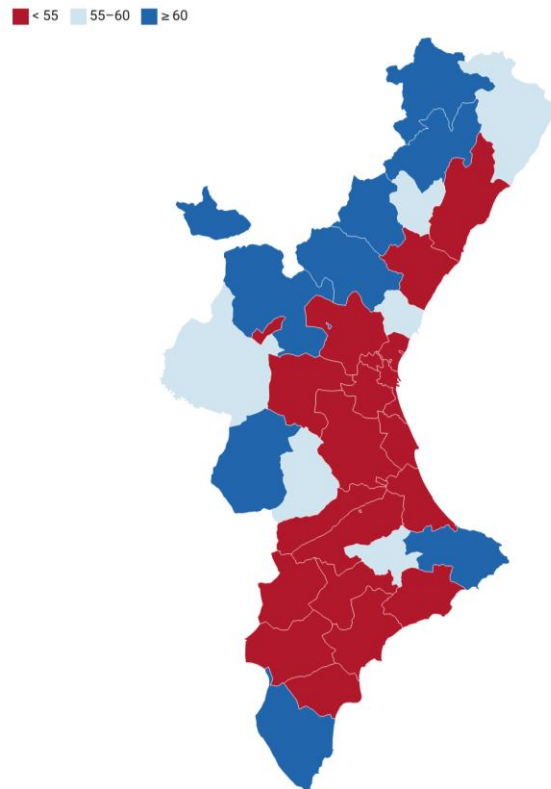
Mapa: Social-Lab · Fuente: PEGV · Creado con Datawrapper

Observant el mapa sobre la Taxa migratòria en les comarques valencianes, aquest segueix la mateixa dinàmica que els anterior, però amb algunes diferències. La major part del litoral té taxes positives i algunes comarques superen el 5%. Aquestes serien la Marina Alta, l'Alacantí, el Baix Vinalopó, la Foia de Bunyol, el Camp de Túria i el Camp de Morvedre. A més a més destaca en aquest grup de comarques on la taxa migratòria supera el 5% l'Alt Millars.

Posteriorment, hi haurien una serie de comarques de costa i de l'interior de la província de València amb valors positius que no superen el 5%. Cal especificar comarques que trenquen la dinàmica dels altres mapes com la Vall de Cofrents-Aiora, els Serrans l'Alt Palància i el Baix Maestrat. Tota la resta de comarques de l'interior valencià, així com de la costa i l'interior de Castelló es trobarien en valors negatius sense aplegar al -5%. I l'única comarca que tindria una taxa migratòria inferior a aquesta xifra seria el Racó d'Ademús.

Mapa 6. Índex de Dependència segons les Comarques Valencianes

Any 2022

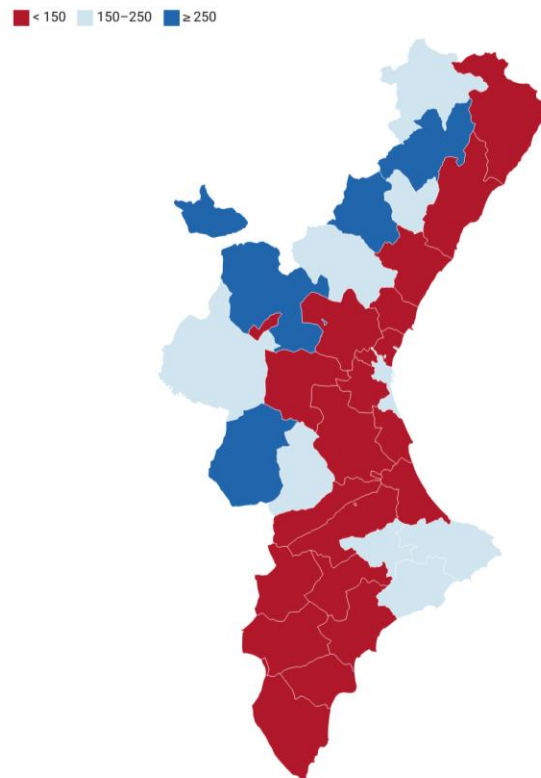

Mapa: Social-Lab • Fuente: PEGV • Creado con Datawrapper

Al respecte d'aquest mapa, podem observar la distribució comarcal segons l'Índex de Dependència. Aquest mostra les característiques esmentades en altres mapes on la gran part de l'interior de la província de València i de Castelló té dades més elevades. En l'apartat de l'índex que supera les 60 persones dependents, per edat, per cada 100 no dependents ens trobem com hi ha la comarca del Baix Segura i la Marina Alta. També es troben en aquesta situació comarques com la Vall de Cofrents-Aiora, els Serrans, l'Alt Palància, el Racó d'Ademús, l'Alt Millars, l'Alt Maestrat i els Ports. D'una altra banda, hi hauria una quantitat de comarques diverses que es troben amb uns valors en l'índex d'entre 55 i 60. Aquestes estarien conformades per la Canal de Navarrés, la Plana d'Utiel-Requena, el Camp de Morvedre, el Comtat, l'Alcalatén i el Baix Maestrat. I, per últim, tota la resta de comarques es trobarien en valors inferiors a 55 en l'índex de dependència.

Mapa 7. Índex d'Envelliment segons les Comarques Valencianes

Any 2022

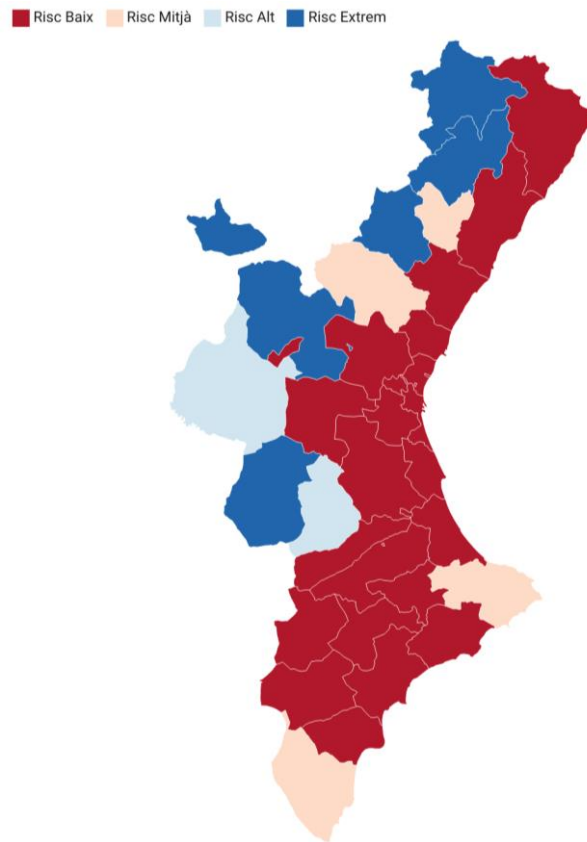

L'Índex d'envelliment, per la seua part, mostra una dinàmica similar a l'índex de dependència. L'interior de la província de València i Castelló serien aquells territoris on s'indiquen els valors més elevats. De forma que les comarques que superen els 250 habitants per cada 100 persones menors de 16 anys serien la Vall de Cofrents-Aiora, els Serrans, el Racó d'Ademús, l'Alt Millars i l'Alt Maestrat. Tot seguit en els valors d'entre 150-200 a part dels territoris expressats anteriorment com la Canal de Navarrés, la Plana d'Utiel-Requena, l'Alt Palància, l'Alcalatén i els Ports. Però també es trobarien en aquesta situació delimitacions comarcals com la Ciutat de València o el conjunt de la Marina Alta, la Marina Baixa i el Comtat.

I, posteriorment, es trobaria tota la resta de les comarques del País Valencià amb valors inferiors a 150.

Mapa 8. Risc de Despoblament segons les Comarques Valencianes

Any 2022

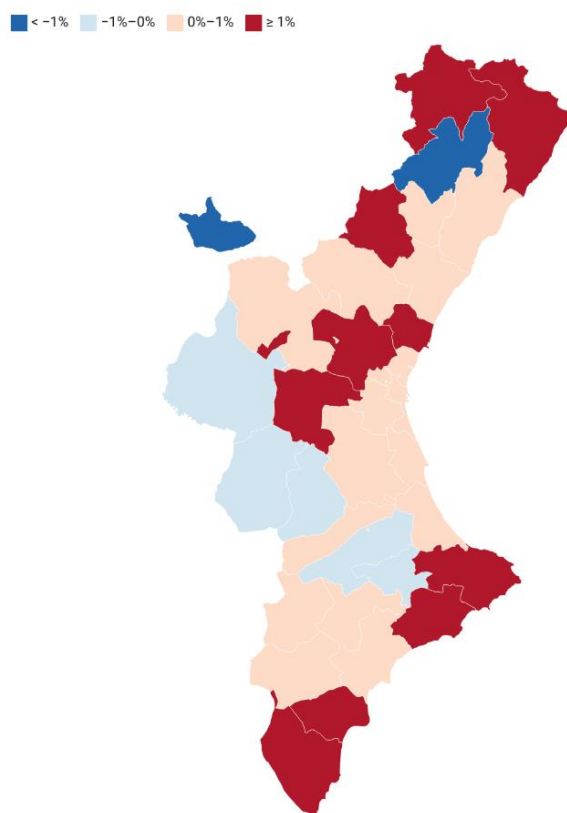

Mapa: Social-Lab · Fuente: PEGV · Creado con Datawrapper

Aquest mapa estaria conformat per un indicador propi sobre el Risc de despoblament de cada comarca basant-se en una classificació de quatre nivells: Baix, Mitjà, Alt i Extrem. Com s'ha mencionat en la introducció, la utilització de les comarques com a objecte d'estudi pot provocar la invisibilització de la problemàtica del despoblament en municipis xicotets. Però malgrat aquest fet, si pot mostrar una gran part de la distribució demogràfica valenciana. Si comencem per aquelles comarques catalogades com a Risc Extrem, aquestes estarien conformades per la Vall de Cofrents-Aiora, els Serrans, el Racó d'Ademús, l'Alt Millars, l'Alt Maestrat i els Ports. En la situació de Risc Alt tan sols es trobarien les comarques de la Plana d'Utiel-Requena i la Canal de Navarrés. I en la situació de Risc Mitjà destacarien el Baix Segura, la Marian Alta, l'Alt Palància i l'Alcalatén.

Mapa 9. Variació Anual de la Població segons les Comarques Valencianes

Anys 2021-2022

Mapa: Social-Lab • Fuente: ARGOS • Creado con Datawrapper

L'últim dels mapes analitzats seria aquell de la Variació Anual per tal de veure la tendència demogràfica de l'últim any. En la major part de les comarques, la població ha augmentat, però en un percentatge inferior al 1%. Aquelles comarques que superen aquest 1% en la província d'Alacant serien el Baix Segura, el Baix Vinalopó, la Marina Baixa i la Marina Alta. En la província de València ens trobaríem amb la Foia de Bunyol, el Camp de Túria i el Camp de Morvedre. Mentre que en la província de Castelló, aquelles comarques que augmenten la seua població més d'un 1% serien l'alt Millars, els Ports i el Baix Maestrat.

I passant a les comarques que descendeixen població però no perden més d'un 1% dels seus habitants, estarien el Comtat, la Vall d'Albaida, la Canal de Navarrés, la Vall de Cofrents-Aiora i la Plana d'Utiel-Requena. Finalment ens trobaríem amb dues comarques les quals la seua població ha baixat més d'un 1% i serien el Racó d'Ademús i l'Alt Maestrat.

Conclusions

En l'apartat de les conclusions es mencionen algunes de les tendències que ja s'han explicitat durant l'informe. I és que la característica més clara que s'observa d'aquests mapes és com al País Valencià contrasta un litoral demogràficament dinàmic amb un interior de les províncies de València i Castelló en una situació greu de despoblament. I aquesta és una situació que es pot observar en pràcticament tots els mapes. Es podria mencionar com les Comarques de la Vall de Cofrents-Aiora, els Serrans, el Racó d'Ademús, l'Alt Millars, l'Alt Maestrat i els Ports serien aquelles que tenen un risc de despoblament més extrem. Segurament si compararem aquesta classificació amb un mapa de municipis en despoblament ens eixirien els mateixos territoris sumant una gran quantitat de poblacions menudes que se situen en la Vall d'Albaida, el Comtat i l'Alcoià. Però la resta de territoris en Risc Extrem de Despoblament són aquells que s'observen en aquest informe.

La divisió esmentada entre el litoral i l'interior és la principal divisió territorial i mostra una divisió del territori molt clara. Però es poden extreure algunes conclusions més. Una d'aquestes seria que si ens basem en el creixement vegetatiu trobem que la situació a molts territoris és pitjor que en altres indicadors. Aquest fet és conseqüència de que des de fa dècades el creixement de les comarques s'ha sustentat principalment en la immigració d'altres territoris.

Un altra conclusió que s'observa és com en els índex de dependència i envelliment, les comarques de la Marina Alta i la Marina Baixa, així com el Baix Segura, mostren valors alts. Aquest fet es pot deure a en aquests territoris hi ha una gran quantitat de persones majors d'altres nacionalitats residint.

Per tant, cal concloure que al País Valencià hi ha un greu problema de despoblament en les comarques interiors de les províncies de Castelló i Alacant que contrasten amb un litoral que creix demogràficament.

Metodologia

Per a realitzar una classificació efectiva dels indicadors de despoblament s'han utilitzat aquells que empra l'Agència València Antidespoblament. Però s'hi ha establert una fórmula matemàtica per tal de poder classificar les comarques en distintes categories. Basant-se en la Resolució de 21 de juliol de 2022, de la Presidència de la Generalitat, d'assignació de la línia específica del Fons de Cooperació Municipal per a la Lluita contra el Despoblament dels municipis de la Comunitat Valenciana a les respectives entitats beneficiàries, per a l'exercici pressupostari 2022, els indicadors que s'empren són la Densitat de població, el Creixement de la població, la Taxa de creixement natural, la Taxa migratòria, l'Índex d'envelliment i l'Índex de dependència.

I el criteri aplicat per a poder passar la situació demogràfica a valors numèrics és el següent:

$$\mathbf{M1 = 1*x + 0,5*y + 2*z, on:}$$

X= quantitat d'indicadors que superen els llindars establerts per la Resolució de 21 de juliol de 2022, de la Presidència de la Generalitat.

Y= quantitat d'indicadors que no superen els llindars establerts per Resolució de 21 de juliol de 2022, de la Presidència de la Generalitat però els seus valors estan molt pròxims.

Z= Si la població del municipi és inferior als 300 habitants, s'hi estableix un valor absolut d'1. S'instal·la aquest factor corrector per a les poblacions amb habitants inferiors a aquest nombre i així ajustar-se a la Resolució de 21 de juliol de 2022, de la Presidència de la Generalitat.

Els llindars per a la "variable" X serien els següents:

1. Densitat de població. Nombre d'habitants, segons l'últim padró vigent, per quilòmetre quadrat: inferior o igual a vint habitants per quilòmetre quadrat (≤ 20 hab/km²).
2. Creixement demogràfic. Taxa de creixement de la població en el període comprés en els últims vint anys: menor o igual al zero per cent (≤ 0 %).
3. Taxa de creixement natural. Percentatge que representa el saldo vegetatiu (naixements menys defuncions) dels últims vint anys sobre la població total segons l'últim padró vigent: menor o igual a menys deu per cent (≤ -10 %).
4. Índex d'envelliment. Percentatge que representa la població major de 64 anys sobre la població menor de 16 anys, segons l'últim padró vigent: major o igual a dos-cents cinquanta per cent (≥ 250 %).

5. Índex de dependència. Quocient entre la suma de la població menor de 16 anys i majors de 64 i la població de 16 a 64 anys, segons l'últim padró vigent, multiplicat per 100: major o igual a seixanta per cent ($\geq 60\%$).
6. Taxa migratòria. Percentatge que representa el saldo migratori en els últims deu anys (variacions residencials, altes menys baixes) sobre la població total segons l'últim padró vigent: menor o igual a zero per cent ($\leq 0\%$).

I respecte a la “variable” Y els llindars tindrien la següent forma:

1. Densitat de població. Nombre d'habitants, segons l'últim padró vigent, per quilòmetre quadrat: superior a vint habitants per quilòmetre quadrat però inferior a trenta habitants per quilòmetre quadrat ($> 20 \text{ hab/km}^2 - \leq 50 \text{ hab/km}^2$).
2. Creixement demogràfic. Taxa de creixement de la població en el període comprés en els últims vint anys: no s'ha disposat de cap llindar Y en aquest indicador ja que es considera que el creixement s'avalua per si és positiu o negatiu.
3. Taxa de creixement vegetatiu. Percentatge que representa el saldo vegetatiu (naixements menys defuncions) dels últims vint anys sobre la població total segons l'últim padró vigent: menor a zero per cent però superior a menys deu per cent ($< 0\% - < -10\%$).
4. Índex d'envelliment. Percentatge que representa la població major de 64 anys sobre la població menor de 16 anys, segons l'últim padró vigent: major o igual a cent cinquanta per cent i inferior a dos-cent cinquanta per cent ($\geq 150\% - < 250\%$).
5. Índex de dependència. Quocient entre la suma de la població menor de 16 anys i majors de 64 i la població de 16 a 64 anys, segons l'últim padró vigent, multiplicat per 100: major o igual a cinquanta-cinc per cent i inferior a seixanta per cent ($\geq 55\% - < 60\%$).
6. Taxa migratòria. Percentatge que representa el saldo migratori en el període comprés entre els últims deu anys (variacions residencials, altes menys baixes) sobre la població total segons l'últim padró vigent: no s'ha disposat de cap llindar Y en aquest indicador ja que es considera que la taxa migratòria s'avalua per si és positiva o negativa únicament.

Es va establir la variable Y pel fet que hi havia indicadors en nivells alts de despoblament però no aplegaven al mínim establert per les institucions polítiques. S'estableix un mecanisme per valorar aquestes situacions a la meitat de valor que tindrien els indicadors si foren iguals o sobrepassaren els llindars establerts per la Generalitat.

- Es considera que una Densitat de població inferior a cinquanta habitants per quilòmetre quadrat ja mostra una població reduïda per a l'espai. Aleshores, entre vint i trenta habitants per quilòmetre serien els indicadors Y. Segons “ el Reglament 1303/2013, de la Unió Europea, pel qual s'estableixen disposicions comunes i generals relatives al Fons Europeu de Desenvolupament Regional i altres fons europeus, (...) determina en l'article 121 com a «zones escassament poblades» aquelles que tenen menys de 50 habitants per quilòmetre quadrat.”
- Es considera que la Taxa de creixement vegetatiu a partir del punt que és negativa, ja és una dada que mostra que la població està en retrocés. S'aplica la regla que a partir que el nombre és negatiu i fins al menys deu per cent establert per als indicadors X, s'aplicaran els indicadors Y.
- Es considera que un Índex d'envelliment superior a 150 persones majors de 65 anys per cada 100 persones menors de 16 anys, ja és una xifra elevada per a una població. Ja que hi hauria més d'una persona i mitja major de 65 anys per cada persona menor de 16 anys.
- Es considera que l'Índex de dependència es troba en el llindar Y en ubicar-se entre 55 i 60 ja que hi ha més de cinquanta-cinc persones, més de la meitat de la població, que són dependents per cada cent que no.

La classificació resultant numèrica estaria conformada així:

Tipus de risc de patir una situació de despoblament:	Puntuació	Valors
• Risc Extrem	Superior o igual a cinc	≥ 5
• Risc Alt	Igual o superior a tres i mig i inferior a cinc	$\geq 3,5 - < 5$
• Risc Mitjà	Igual o superior a dos i inferior a tres i mig	$\geq 2 - < 3,5$
• Risc Baix	Inferior a dos	< 2

La classificació dels indicadors AVANT tan sols mostra aquelles poblacions que ja estan en una situació de despoblament molt avançada, però no fa referència a les poblacions que porten la mateixa tendència, però amb estadis anteriors. Aleshores s'ha creat aquest sistema per poder avaluar i diferenciar quina és la situació demogràfica de cada població.

- El Risc Extrem fa referència a aquelles comarques que compleixen les característiques que s'esmenten a la Resolució de 21 de juliol de 2022, de la Presidència de la Generalitat. S'hi compleixen més de cinc indicadors dels sis totals. La puntuació establerta és igual o superior a cinc degut a que aquesta és la resultant de complir cinc indicadors de tipus X.
- El Risc Alt és considera així com a conseqüència d'un valor numèric que supera la puntuació de tres i mig. Són comarques on pràcticament hi ha un mínim de quatre indicadors en nivells X.
- El Risc Mitjà mostra les comarques que es troben amb puntuacions entre dos i tres i mig. Territoris on pot haver fins a tres indicadors X, però seguint aquesta classificació d'indicadors no hi hauria una problemàtica de despoblament a curt termini.
- El Risc Baix indica aquelles comarques on s'hi troba una puntuació inferior a dos. Territoris que tan sols tenen com a molt un indicador X o tres Y, no hi ha una problemàtica de despoblament.

S'utilitzen dades del Portal Estadístic de la Generalitat Valenciana per a la realització dels diferents càlculs.